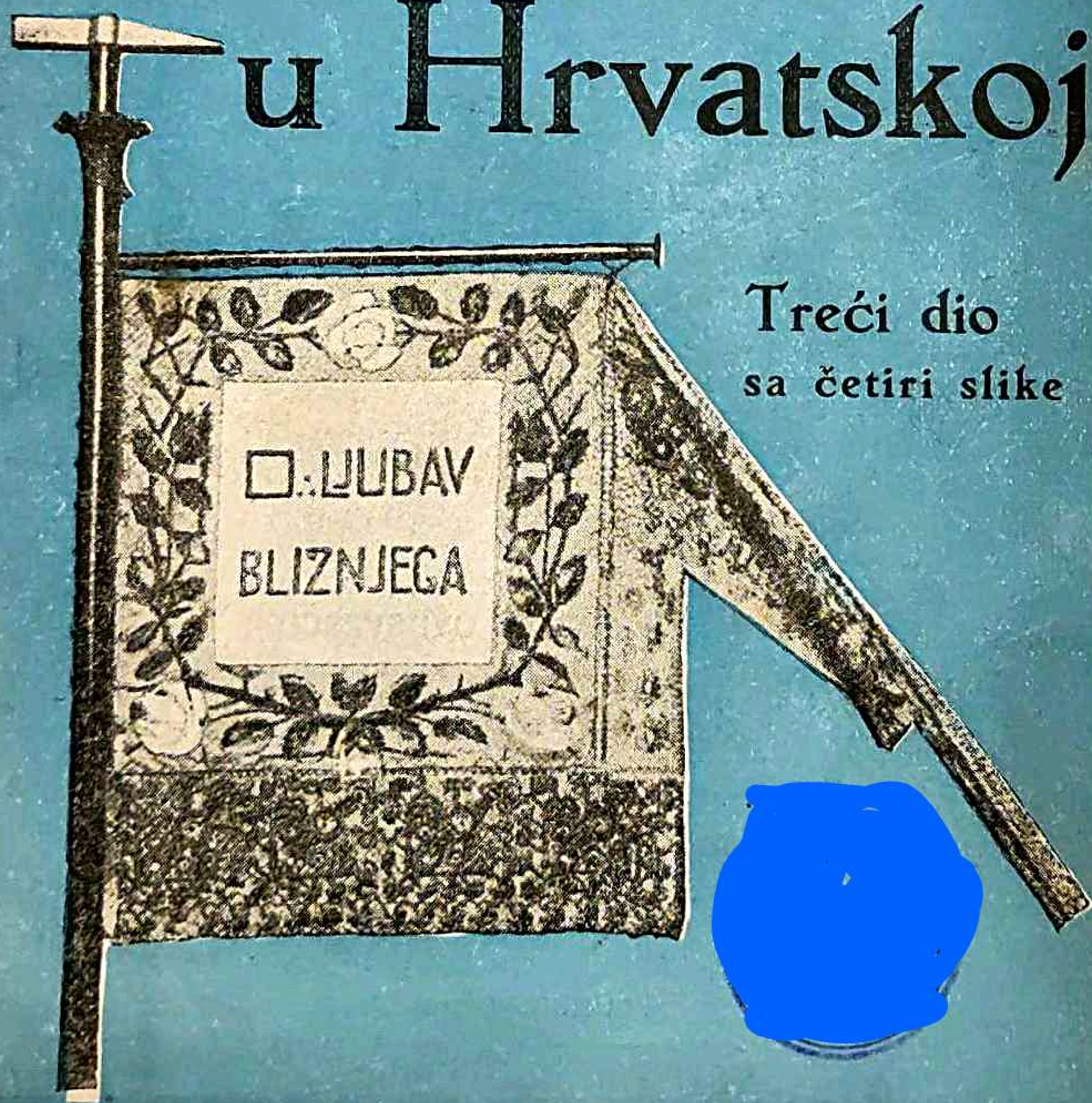
lna Kronika

Poštarina plaćena u gotovu.

Masonerija u Hrvatskoj

Treći dio
sa četiri slike

Zagreb 1936 / Ovaj svezak stoji Din 3.–

MOSK »Modernu socijalnu kroniku« uređuju i izdaju zajednički H. K. A. »Domagoj« u Zagrebu i Zbor D. M. Z. Mosk želi upozoriti hrvatsku javnost na opasnosti, koje našemu narodu prijete od pogubnih ideja kapitalista, masonerije i marksista svih struja.

DOSADA SU RASPRODANI OVI SVESCI:

Sv. 1.—2. »Za obnovu socijalnog poretka«. Tri izdanja. — Sv. 3. Dr. A. Matijević: »Zašto u Njemačkoj progone Židove?« — Sv. 4. Dr. B. Petrović: »Kapitalizam«. Dva izdanja. — Sv. 5. »Što je masonerija?«. Drugo izdanje. — Sv. 8. Dr. B. Perović: »Marksizam«. — Sv. 9. Lyszczko: Ukrajina u pandžama zvijeri«. — Sv. 13. »Židovska masonerija«.

MOGU SE DOBITI OVI SVESCI:

Sv. 6. »Masonerija u Hrvatskoj«	Din 3.—
Sv. 7. RYS »Komiterna«	Din 3.—
Sv. 10. Bielawskich: »Novi rat Rusije i Japana?«	Din 3.—
Sv. 11. I. S. Nilov: »Selo u Rusiji«	Din 3.—
Sv. 12. RYS »Tko vlada u Rusiji? — Židovi«	Din 3.—
Sv. 14. Jan Jinar: »U Meksiku...«	Din 3.—
Sv. 15. Kako piše gospodin M. Krleža?	Din 3.—
Sv. 16.—17. Dr. S. Zimmermann: »Od materijalizma k religiji«	Din 4.—
Sv. 18. Komunizam protiv vjere	Din 3.—
Sv. 19. Dr. B. Perović: Boljševizam	Din 3.—
Sv. 20. Masonerija u Hrvatskoj III. Dio	Din 3.—

U PRIPREMI SU OVI SVESCI:

Masonerija u Hrvatskoj IV. Dio. — »Što je masonerija« (Novo posve preudešeno izdanje). — »Masonerija i hrvatska emigracija«. — »Seljačko pitanje«. — Prof. P. Grgec: »Matija Gubec«. — »Hrvatska narodna država i katolička Crkva«. — RYS: »Komunisti u Hrvatskoj«. — Dr. M. Selec: »Teorija evolucije«. — »Individualna psihologija«. — »Psihoanaliza«. — »Historijski materijalizam«. — »Marks i Hrvati«. — »Komunističke krilatice«. — »Dr Ante Starčević«. — Dr S. Podolšak: »Korporativizam«.

NARUDŽBE SLATI NA ADRESU: UPRAVA »MOSK«, ZAGREB, Kaptol 29.

MOSK

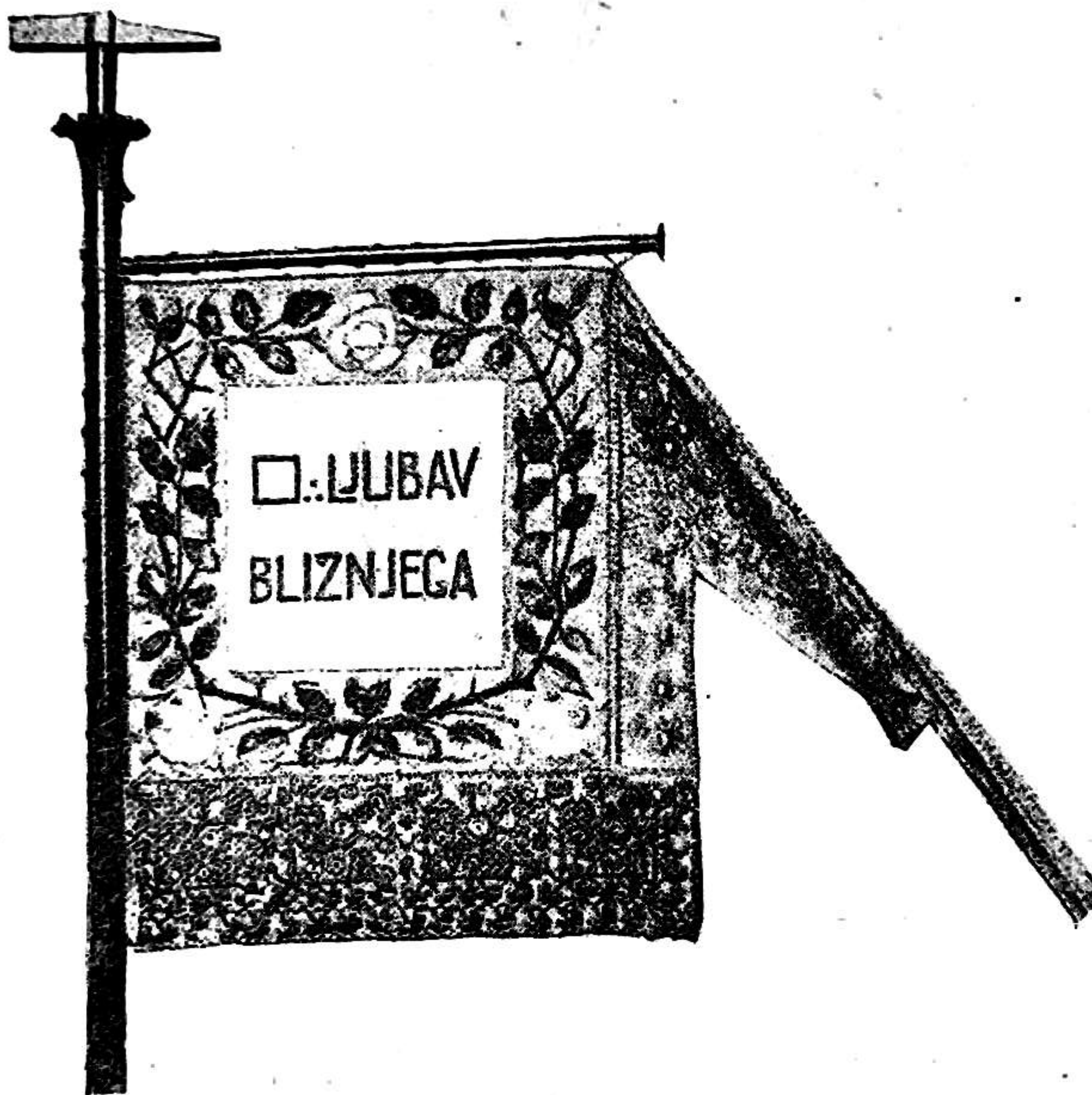
MODERNA SOCIJALNA KRONIKA

Godina II. Veljača 1936. Svezak 21.

Svezak 21. donosi ovaj sadržaj:

SVEZAK STOJI DINARA 3.—

MOSK izlazi mjesečno. — Pretplata na seriju od 10 kom. Din 20. — Za uredništvo i vlasnika odgovara: Danijel Uvanović, Zagreb, Trenkova ul. 1, II. — Tisak Nadbiskupske tiskare u Zagrebu, Kaptol 27. — Za tiskaru odgovara Stjepan Marinović, Zagreb, Kamaufova ulica 16. — Narudžbe, novac i reklamacije šalju se na upravu: Zagreb, Kaptol broj 29

Zastava lože „Ljubav bližnjega"

Masonerija i »naprednjaci«

I

Loža »Ljubav bližnjega« osvećenjem svoje zgrade postigla je vrhunac svoga razvoja. Ta uspjela manifestacija digla joj je ugled u masoneriji, ali nije mogla spriječiti, da se u skoro vrijeme ne pokažu pukotine u toj novoj zgradi masonskoga hrama. Broj masona bio je velik uslijed pridolaska mlađe generacije t. zv. naprednjaka (pokretaša), koji su pomladili masoneriju, ali ujedno i razbili kompaktnost starije masonske generacije. Stariji masoni, članovi bivše »Hrvatske Vile«, bili su uglavnom bogati privrednici, većinom židovi, visoki činovnici, imućni advokati, i t. d., ukratko ljudi, koji nijesu nimalo bili rušilački raspoloženi, dok su u nacionalnom pogledu bili više kosmopoliti. »Napredni« su bili tek iz snobizma. Ulaskom mladomadžarona u ložu nadošla je generacija izrađenih »naprednjaka«, željna novotarija. Ta generacija, čiji je tipični predstavnik, iako mnogo stariji, Davorin Trstenjak, željela je i forsirala jači tempo antiklerikalne borbe te političkog istupanja u vanjskom pogledu, a u nutarnjem radu zanosila se za najnovijim strujanjima u masoneriji. U to se doba bio u Njemačkoj razmahao t. zv. monistički pokret, kojemu je dao poticaj i stvorio »filozofiju« poznati biolog i traljavi »naturfilosof« Hofrat prof. Ernest Haeckel. Taj pokret imao je svrhu, da od najsurovijeg materijalizma stvori »pučku znanstvenu (!)« religiju i etiku,

koja će ukloniti sve druge »reakcionarne« i »neznanstvene« religiozne i moralne sisteme. Ovaj primitivni materijalizam, a naročito nova monistička »etika« brzo su našli pristaša u širokim marksističkim slojevima i krugovima jednostrano stručno, a filozofski neizobraženih inteligenata, naročito prirodoslovaca. Famozni »Monistenbund« postao je »crkvom« naprednih slobodoumnih« krugova *tako da je najveći tadašnji živući njemački filozof Eucken mogao bolno uskliknuti, da ne može bez rumeni stida pomisliti, da je narod, koji je dao Kanta i Schopenhauera, mogao u 20. stoljeću pristati uz tako plitku i šuplju »filozofiju«*. Premda se doduše u Njemačkoj ta duševna epidemija, koja se potpuno dade usporediti sa sredovječnim koreama i plesovima sv. Vida, brzo izdivljala, ipak je ona ušla u lože pa je u Njemačkoj doskora stvoren posebni savez monističkih loža.

Kako su zagrebački »naprednjaci« sa svojim prvakom Davorinom Trstenjakom klipsali za svakom »naprednom akcijom« u Njemačkoj i Austriji, odmah su se oduševili za tu novotariju, koja je masoneriji oduzimala svako, makar i simboličko, podsjećanje na Boga u formuli »Veliki graditelj (neimar) svih svjetova«. Za tu novotariju oduševili su stolnog meštra zlatara Bulvana, *koji naravski nije ni pojma imao o tome, što je to monizam, ali je instinktivno osjetio, da je to nešto ultramoderno.*

Već u njegovom govoru kod »osvećenja« novog hrama mogli smo opaziti jasno izraženu želju za novotarijama u masoneriji, jer je on pledirao za potpunu ravnoravnost muškaraca i žena u loži, premda je po masonskim »starim dužnostima« izričito zabranjeno primanje žena u lože. U tom smislu održao je na godišnjicu osvećenja hrama na »sestrimskom radu« liječnik »brat« dr. Ra Sta predavanje o razlici između muškaraca i žena. U njem je dr. Sta nastupio u smislu ideja starješine Bulvana i ideologa Trstenjaka, ali su »sestre« sasvim krivo shvatile taj »napredni« govor i pobunile se. Loža je doduše stvorila zaključak, da u principu priznaje u masoneriji jednakost muškaraca i žena i obratila se Velikoj loži u Pešti za dozvolu osnivanja i ženskih loža, ali velika većina »braće« bila su nezadovoljna tim feminističkim nazorima nekih »naprednih« drugova, a kao potkrepu za »nezrelost« žena i pogibelj njihova popuštanja »radovima« i upućivanja u masonske tajne navodili su iskustvo s predavanjem brata dra Sta.

Rascjep u loži »Ljubav bližnjega«

U to je došlo na tapet u loži i pitanje monizma. Velika većina članstva, a to su bili redom braća židovske vjeroispovijesti, odlučno se protivila izričito ateističkoj novotariji neke »braće« navodeći, da se taj prijedlog ne slaže s masonskim temeljnim načelima. Ta braća, *u kojih je bila kesa a po tome i vlast*, izradila su kod peštanske velike Lože, da je ona odbila zahtjev za uvedenjem ženske masonerije i da je odbacila prijedloge, da se loža pretvori u monističku.

Volja židovskog dijela lože bila je dakako ostalom članstvu tim mjerodavnija, što je loža izgradnjom doma naprtila sebi dug, koji se morao otplaćivati. S druge strane te obveze financijalne naravi nukale su nezadovoljnike da istupe iz lože, da se tako riješe i materijalnih obveza.

U loži je zavladalo nezadovoljstvo zbog »reakcionarnosti« starije »braće«, koja ne shvaćaju duh vremena, a budući da su ti reakcionarci bili mahom

židovi, stali su »napredni« rogoboriti protiv židova tvrdeći, da su to anacionalni elementi koji ne razumiju narodnih potreba. Pod parolom borbe protiv internacionalno-kosmopolitskog židovstva, a za »nacionalnu« orijentaciju masonerije zatražilo je osamnaest članova »Ljubavi bližnjega« pod vodstvom Davorina Trstenjaka u svibnju »pokriće« (istup iz lože) s time, da hoće osnovati novu nacionalnu i naprednu ložu pod imenom »Maksimilijana Vrhovca«.

Kroničar lože »Ljubav bližnjega« dr. Bojničić ovako opisuje u svojoj kronici (str. 91) prilike u loži:

»God. 1913. bila je za ložu »Ljubav bližnjega« ponovno zbog kriza teška, ali hvala Velikom Neimaru svih svjetova uspjelo je loži pobjednički svladati sve krize i poći ususret osiguranoj budućnosti.

Već početak godine (1913.) zatekao je ložu u velikoj uzbuđenosti. Suprotni nazori oštro su se međusobno pobijali. *Raspravljanja se nijesu kretala uvijek u okviru bratske susretljivosti*, šta više izgledalo je, da će strasti ugušiti bratsku ljubav. Činilo se, da su braća zaboravila, da je zadaća lože oplemenjivanje pojedinca i jačanje bratskog osjećaja. Uzbuđenje se pokazalo već kod izbora časništva, u kojem je br. Bulvan ponovno izabran za stolnog meštra. Međutim ono je postiglo svoj vrhunac nakon nekih nepovoljnih balotaža (primanje u članstvo tajnim glasanjem crnim i bijelim kugljicama) u mjesecu travnju i kod pokušaja, da se izmijeni način balotaže. Izgledalo je naime da u loži prevladava antisemitska struja. K tome su se pridružile neke zadjevice između braće. Osim toga bili su neuređeni i financijalni odnošaji lože tako da su iz toga mogle nastati ozbiljne brige za budućnost lože. Ali pošto je još u svibnju osamnaestero braće zatražilo pokriće (razrješnicu), da osnuju novu ložu pod imenom »Maksimilijana Vrhovca«, počela su se ostala braća opet čvršće vezivati i činiti ozbiljne napore, da se spasi što se može. Tako se u ložu opet vratio mir a zajedničkom nastojanju sviju uspjelo je poboljšati materijalne odnose lože i opet uspostaviti slogu.«

Te godine u rujnu pokrenula je loža svoj »Glasnik«, koji je uređivao »brat« dr. Bojničić a tiskao »brat« Stjepan Boranić, štampar. (Nedavno je slavio jubilej!) To je bio ujedno i službeni masonski glasnik u Hrvatskoj i prvi slobodnozidarski list na hrvatskom jeziku.

Osnutak lože »Maksimilijan Vrhovac«

Osamnaestorica »braće«, koja su zatražila pokriće i istupila iz lože »Ljubav bližnjega«, konstituirali su posebnu ložu *davši joj ime velikog biskupa Vrhovca, za koga nema nikakvih dokaza, da je bio mason. Oni su time htjeli naglasiti, da su oni nacionalni masoni za razliku od internacionalnih masona, koji se kupe pod općim i beznačajnim imenom: »Ljubavi bližnjega«.* Oni su izabrali za stolnog meštra Davorina Trstenjaka. Nova loža radila je u hramu »Ljubavi bližnjega« u Mošinskijevoj ulici 22, ali nije zatražila dozvolu za svoj rad od civilnih (državnih) vlasti.

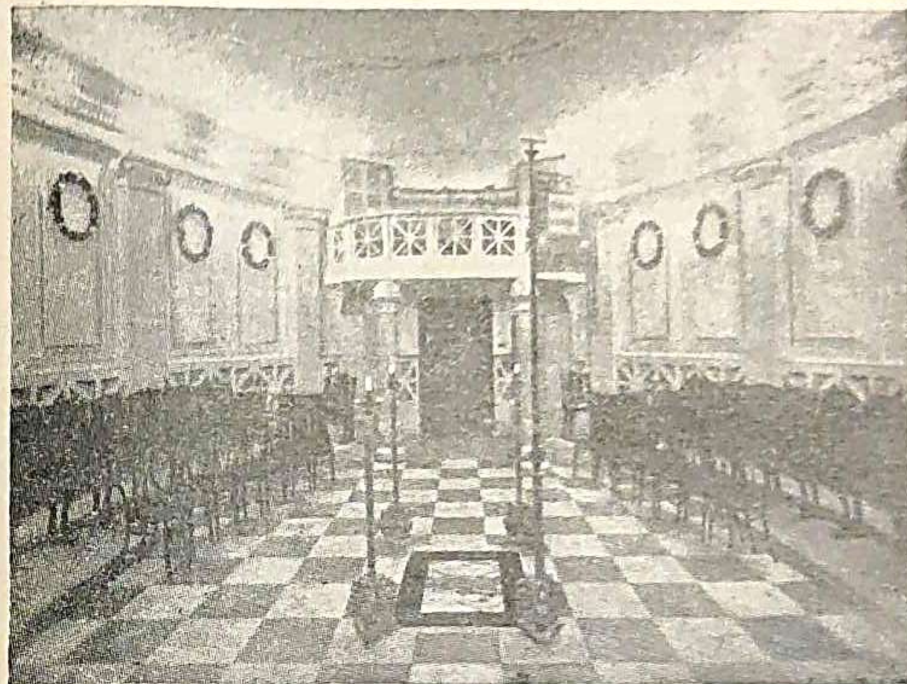
Spomenuli smo, da je nakon svih šamara i udaraca, koje je srpsko-hrvatska koalicija dobivala od Pešte i Beča prije, za i nakon aneksije Bosne, ona konačno sklopila kompromis s negdašnjim hrvatskim banom a sada (g. 1910.) ugarskim ministrom predsjednikom grofom Khuenom-Hedervaryem, nasljednikom masona Aleksandra Wekerlea. Koalicija je

pristala, da proguta kao bana sveuč. prof. dra Nikolu Tomašića, Khuenovu desnu ruku u Hrvatskoj i vođu madžaronskih »mumija«, koje se za banovanja grofa T. Pejačevića nijesu htjele priključiti koaliciji. Novi ban Tomašić nije tajio, da on hoće uskrisiti madžaronsku stranku i »pomladiti« je konservativnim t. j. bivšim Khuenovskim elementima iz koalicije. *U znak protesta protiv te sluganske politike koalicije, u kojoj su glavnu riječ vodili Srbi samostalci, istupio je iz nje inače njezin duhovni otac Fran Supilo, koji odsada najoštrije napada politiku koalicije.* Supilo je obrazložio uzroke svoga istupa iz hrvatsko-srpske koalicije nizom članaka u »Riječkom Novom Listu« i te članke sabrao u knjizi »Politika u Hrvatskoj« (Rijeka 1911.).

Supilo i masonerija

U toj svojoj knjizi Supilo se brani, da nije bio mason, kad je g. 1903. inaugurirao politiku Riječke rezolucije. Tako on (na str. 47) veli, da se o njemu govorilo, da je framasun, tajni član framasunske lože u Rimu, u kojoj vele da ima veliki rang. »Grande Oriente« talijanske masonerije, Ettore Ferrari (čovjek, koga dosele nikada nisam vidio, niti ikada bio s njime ni u direktnom saobraćaju (!), da je moj veliki prijatelj i da su mi njegovim putem otvorena tolika vrata talijanskog političkog svijeta, gdje se kuju grozne urote proti monarkiji.«

Smokvin list, koji je imao pokriti tu sramotnu kapitulaciju pred Khuenom, bilo je obećano proširenje izbornog prava glasa. Koalicija je tom reformom opravdavala svoju ne baš časnu politiku. Međutim je ban Tomašić, kad se kasnije posvadio s koalicijom, iznio, da je on sam htio, da u sporazum ili t. zv. pakt

Unutrašnjost „radionice" u glavnoj loži u Zagrebu (Mošinskoga ul. 22.)

s koalicijom dođe prošireno pravo glava *i da koalicija nema za tu tekovinu nikakvu zaslugu.* (Supilo, »Politika u Hrvatskoj«, str. 210.)

Kod naknadnih saborskih izbora u svibnju 1910. koalicija je podupirala Khuenova pouzdanika bivšeg podbana dra Svetislava Šumanovića, kojem je protukandidat bio socijalista Vilim Bukšeg, tada inače vrlo bliz masonima. Za uzvrat Tomašićeva je vlada progurala u sabor kandidata koalicije masona dra Hinka (Mozesa) Hinkovića. *Hinković je izabran u Brodu uz takvo nasilje vlasti,* da je u ono doba takav izbor bio pravi skandal. Brod je naime bio od davnine pravaška (frankovačka) kula. Da osigura Hinkoviću izbor, vlada je najprije raspustila brodsko gradsko zastupstvo i postavila komesara, da kortešira za Hin-

kovića. *U nekim mjestima Hinković se mogao pojaviti samo uz žandarsku pratnju*, a u neka sela uopće nije smio doći. *Da pomognu svome kandidatu, pokretaši su iz Zagreba poslali u Brod četu omladine, oružane revolverom i drugim oružjem, i ta je omladina uz asistenciju žandarmerije imala masonskom kandidatu opozicije krčiti put u — narod.* U jednom selu bio je samo jedan izbornik za Hinkovića a svi su ostali bili za protukandidata dra Prebega. *Pokretaški batinaši pošli su u to selo i potukli se sa seljacima tako da je bilo i pucanja.* Uz takva Khuenovska izborna sredstva protiv »zavedenog« naroda izabran je dr. Hinković, ali na izborima po proširenom pravu glasa nakon nekoliko mjeseci on se nije usudio niti kandidirati, dok je pravaški kandidat plebiscitarno izabran. (Supilo, Politika, str. 237-39.)

Protuhrvatski stav „Pokreta"

Dr. Hinković dostojno se revanširao vladi. Kad je nastao u hrvatskom saboru spor o državnopravnom značenju delegacije hrvatskog sabora na zajedničkom saboru u Pešti, *dr. Hinković je u »Pokretu« zauzeo antihrvatsko stanovište, po kojem je uspoređivao položaj hrvatskog sabora sa onim svakog ugarskog izbornog kotara.* »Još *nikada niti od najokorjelijih unionista i madžarona svojih* — piše Supilo (str. 253.), — *pa čak ni od Madžara samih nije hrvatski narod čuo ovakovu teoriju o položaju delegata Hrvatske na zajedničkom saboru.* Sve naše javno mnijenje, čitava štampa osudili su najodlučnije ovu teoriju Hinkovićevu, čak i same »Narodne Novine« odbile su tu interpretaciju. Istom pod ovom ogorčenom burom javnog mnijenja našao se »Pokret« prisiljen, da

kroz zube reče, da je Hinković tumačio neke svoje nazore, nu koalicija i »Srbobran« toga nisu nikad desavuirali.«

Iste je godine (1910.) sabor povećao broj izbornika od 45 hiljada na 185 hiljada. Novi izbori raspisani su u listopadu 1910. Izbori su dali vrlo poučan i zanimiv rezultat. Koalicija je dobila 35 mandata i 37.717 glasova, pravaši (t. zv. franko-furtimaši) 15 mandata i 23.086 glasova, madžaroni 18 mandata i 20.126 glasova, Radićeva seljačka stranka 9 mandata i 14.029 glasova a starčevičanci (vulgo milinovci) 9 mandata i 10.264 glasova, srpski radikali 1 mandat i 3.307 glasova, socijalisti 0 mandata i 1.756 glasova te Supilo mandat 1 i 1.964 glasova. Mandata ukupno 88 i 112.249 glasova. *Ako zbrojimo glasove obiju pravaških frakcija vidimo, da imaju gotovo isto toliko glasova koliko i koalicija, a ako im pribrojimo glasove Radićeve stranke, onda izlazi, da te tri čisto hrvatske stranke imadu preko 47 hiljada glasova prema 37 hiljada koalicionaških (od toga polovica srpskih glasova). Prema tome bajka je, da je koalicija prije rata imala većinu hrvatskih glasova, a neistina je također, da je imala i većinu glasova u Hrvtskoj.* Tome treba nadodati, da usprkos proširenja prava glasa još nije bilo *općeg pravog glasa.* Opće pravo glasa uvedeno je kod nas tek poslije rata. Tad se vidjelo da su široki slojevi uz čisto hrvatske stranke. Koalicija prema tome nikada nije imala legitimaciju da predstavlja hrvatski narod.

Doskora iza izbora došlo je do loma između koalicije i Tomašića, i to ne na kakvom načelnom pitanju, već zbog toga, što Tomašić nije htio udovoljiti nekim zahtjevima srpskog dijela koalicije. Srbi samostalci oko »Srbobrana« tražili su, da Tomašić

makne sa istaknutih upravnih položaja neke njima nepoćudne činovnike, koji su im se zmjerili za banovanja Raucha. Zbog toga otkazan je »pakt« između Tomašića i koalicije, koja je stupila u opoziciju i opstrukciju. Tomašić je raspustio sabor i u prosincu g. 1911. proveo nove izbore, koji su mu dali 21 mandat, koaliciji 24, ujedinjenoj stranci prava 27, Radiću 8, srpskim radikalima 3. Budući da Tomašić nije imao većine, demisionirao je 19. siječnja 1912. Na njegovo mjesto dolazi Slavko Cuvaj najprije kao ban, a onda kao komesar. On raspušta sabor i uvodi iznimne mjere, uslijed čega zavlada u omladini revolucionarno raspoloženje pojačano psihozom, koju su stvarali balkanski ratovi. Na Cuvaja pravi Luka Jukić neuspjeli atentat (8. srpnja 1912.). Koncem 1912. odlazi Cuvaj, koga zamjenjuje Unkelhäuser, da uspostavi normalno stanje. Sredinom 1913. imenovan je za komesara barun Skerlecz. Na njega kuša atentat Dojčić. Konačno krajem 1913. dolazi do kompromisa između ugarskog ministra predsjednika grofa Tisze i hrvatsko-srpske koalicije. Provedeni su saborski izbori, u kojima je koalicija dobila 47 mandata i preko 43 i po hiljada glasova, opozicija (pravaši-frankovci, milinovci i Radić) dobila je naprotiv preko 46 hiljada glasova i 24 mandata. To su zadnji izbori za hrvatski sabor.

Tužna uloga »pokretaša«

Posebnu ulogu u ovoj tužnoj dobi neprestanih kapitulacija hrvatskog naroda pred Madžarima igrali su bivši naprednjaci ili pokretaši, ti nekadašnji omladinci, koji su kao praški đaci istupili u javni život obećavajući narodu veće političke uspjehe »realnom« politikom sitnog rada, nego hrvatskom radikalnom nacionalističkom državnopravnom politikom pravaštva. Fizionomiju tog novog naprednjačko-pokretaškog tipa sjajno je ocrtao Franjo Supilo, koji je sam bio nekadašnji njihov vođa i koji ih je u dušu poznavao. On ih (str. 259-60) ovako opisuje:

»Bivši naprednjaci, pokretaši, nijesu pokazivali toliko skrupula (kao drugi koalicionaši Hrvati). *Oni su se upravo telički dali odgurati u novu struju, a onda su u njoj stali da glume ulogu »političke nužde«, ozbiljno a tako naivno i zelotski.* U onom umjetno-»državničkom«, zakopčano-»mudrom«, »realno«-nerealnom držanju njihovu pokrivenu sa par fraza i šlagera, koje su tu i tamo pobrali, *zjala je jedna praznina, bez cilja, bez ideje, bez ikakva programa, osim klipsanja za Tomašićem i za Srbima oko »Srbobrana«, praznina, koja im je davala svu pozu ozbiljnih blezga, pozu snobova.*

Neka oprosti čitatelj, ali nije moguće za njih upotrijebiti druge izraze. Pokretaši, to je snobizam, *to je isprazna majmunska imitacija nečega, što misle da je novo, moderno,* da je kako se snobima rugaju, »smart«. *A glavna im je odlika, da ne znaju misliti svojom glavom.* U tome i jest snobizam velik: jer on uvijek za nečim ili nekim mora da klipše. Snobizam i klipsalo, to su sinonimi.

Ti pokretaši nekada su mislili Radićevom glavom. Odnosno glumili su kao da njegovom glavom misle opetujući njegove fraze. Onda su se umišljali, da misle Masarykovom glavom te su se kao za ironiju nazivali njegovim učenicima. Od riječke rezolucije dalje mislili su mojom glavom, blejali su u mene, sve su mi odobravali, *a najviše me grize, što sam mislio, da to nijesu snobovi, mameluci po modi, nego da me ti ljudi — shvaćaju. Poslije su ih Srbi gurnuli*

uz Tomašića i onda su počeli misliti njegovom glavom. Blejali su u njega. Kako su odobravali meni, tako su odobravali njemu, a meni su govorili, da oni tim samo nastavljaju — moju politiku inauguriranu riječkom rezolucijom!! Khuen i riječka rezolucija novoga kursa! Realna politika, sitni rad, kulturna borba, novi pravac u književnosti, socijalni problemi, ekonomski rad, sve se je to u njih izrodilo u parodiju. Tako i narodno jedinstvo Srba i Hrvata. To njihovo narodno jedinstvo danas u politici znači klipsati za Srbima oko »Srbobrana«, koji ga u djelima i politici negiraju, te raditi ono, što oni hoće.

Tako su klipsali i u »paktu« (s Tomašićem). I obratno od drugih Hrvata, odmah su producirali svoj snobizam. Neko poltronstvo, pomiješano mameluštvom, cinizmom, galgenhumorom, po malo i gaunerijom i nekom stanovitom majmunskom okretnošću u izmećarstvu. Našli su se u ulogi. Neprestano su se hvalili, kako su mogli biti madžaroni, samo da su htjeli. Eto postali su. I nije im bilo žao.«

»Zajednica sa bezbožnim Srbima«

Najviše zasluga za stvaranje takvog tipa ljudi ima zasluga masonerija, u koju su stupili tih godina prvaci tih »karikatura« od pokretaša«, kako ih Supilo nazivlje (str. 296). Kakva je u njima vladala mržnja na katolicizam i hrvatstvo, neka posluži svjedočanstvo jednog bivšeg naprednjaka, dra Živana Bertića, koji u svojoj »Hrvatskoj politici« (1927.) priča (na str. 27) ovo: »Pokojni Milan Heimrl, čovjek prkosna paradoksa, znao bi svaki put, kad bi se poveo govor o organizaciji naše buduće države te neki naglašavali potrebu federacije, drugi bili indiferentni

„Oltarska slika“ u loži (Mošinskoga ul. 22.), koju je naslikao br.: Czikos von Sessia. Tamo su skupa prikazani Krist, Budha, Muhamed, Homer, Konfucije i t. d.

prema tom pitanju, — on bi znao svaki put, i pred Srbima, prkosno reći:

»Samo nikakvu posebnu državu, jer bi ona bila popovska, klerikalna, ne naša, i samo nas najuža politička zajednica sa bezbožnim Srbima može spasiti od mračnog klerikalizma.«

Dr. Milan Heimerl bio je pokretaški ideolog, najprije glavni urednik »Obzora« a zatim »Pokreta«.

Veze sa srpskom masonerijom

II

Masoni nijesu bili zadovoljni razvojem javnih prilika iz više razloga. Ponajprije često je dolazilo do sukoba između koalicije, koja je iskreno i lojalno htjela surađivati s Madžarima, i predstavnika madžarske vlade na banskoj stolici. Te su borbe još više rasklimale vezu između kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije i kraljevine Ugarske, *a misija je masonerije u Hrvatskoj bila, da učvršćuje i ojačava veze između dva »bratska« naroda i između »posestrima kraljevina«*. Osim toga u sukobima između Hrvata i Madžara slabila je ujedno i antiklerikalna nota, koju su u hrvatsku politiku bili unijeli napredn jaci, a gojila ju je i jačala masonerija. Loža je smatrala, da je njezina zadaća svim sredstvima osobito materijalnim pomagati svaku »antiklerikalnu« t. j. antikatoličku akciju, a uslijed razvoja javnih prilika nekadašnji ljuti i borbeni antiklerikalni naprednjaci morali su u javnom životu praviti kompromise obzirom na Crkvu i ulijevati vodu u svoje protukatoličko vino. Naprednjaci su u koaliciji sve više gubili svoje antiklerikalne alire na veliku žalost masonerije. Iz svih tih razloga masoni su, koji se tobože ne bave stranačkom politikom, došli na ideju, da osnuju svoju vlastitu stranku. O toj njihovoj akciji priča pok. srpski mason Jova Aleksijević u svojim memoarima (»Neimar« knj. V. sv. 69. do 70. str. 703—709):

»Pozvan sam bio od braće Hrvata da ih po poslu, o kome će dalje biti reči, posetim u Zagrebu.

Na železničkoj stanici dočekan sam od nekoliko sestara i braće, odakle smo, ukupno, otišli na antialkoholnu izložbu. (Ta je bila u ožujku 1914. Opaske naše!)

Inicijativa za priređivanje ove izložbe potekla je iz kruga zagrebačke braće, među kojima ima dosta apstinenata. Pre moga dolaska na izložbu bilo je u njoj već 10 hiljada posetilaca. Posebne prostorije sa osvetljenjem dobivene su u Umetničkom paviljonu besplatno; a stolice i drugi nameštaj dala je srpska crkvena opština na poslugu. Na izložbi su zastupljeni svi Jugoslaveni. Beogradski apstinenti sa svojim ogromnim brojem objekata nose rekord. S vremena na vreme (nedeljom i praznikom) drže se i besplatna predavanja na izložbi, koja su odlično posećena. Pri svečanom otvaranju njenom prisustvovale su sve građanske i vojne vlasti s banom (dr. Skerlecz) na čelu. Njemu je bila ukazana pažnja, da svoje ime upiše u knjigu posetnicu na prvom mestu. Međutim je mojoj malenkosti ukazana pažnja u tome, što mi je pri potpisivanju dano prvo mesto u novoj posetnici. U javnosti se tretira ova izložba samo pohvalno, a naša braća u Zagrebu zadovoljna su s uspehom preko očekivanja.

Posle izložbe odvezli smo se u Maksimir. Pri ulasku u nj rekoše mi da je to zagrebački Topčider. Međutim ja se ne ustručavam konstatovati, da bismo našem Topčideru imali još mnogo što šta poželeti, pa da bude tek beogradski Maksimir.

U veče nas je očekivala loža u Narodnom kazalištu, za operu Eva. Ovoga se dotakoh uzgred samo

stoga, što mi dolazi prijatno referisati braći, da sam bio zadivljen umetničkom igrom i pevanjem našega brata A. B. (Aca Binički?), koji je uostalom vrlo omiljen i uvažen kod sve otmenije publike u Zagrebu.

Sutradan sam prisustvovao radovima u loži »Ljubav Bližnjega«. I da bih s Ložinim starešinom (Bulvan) izmenjao za vremena misli o pitanju, koje se na tim radovima imalo da tretira, pošao sam u ložu već oko 5 časova po podne. Ali sam na moje iznenađenje zatekao onamo pored Starešine i sve ostale ložine časnike. Taku revnost i tako pravilno shvaćenu dužnost u Savezu mi bismo mogli samo poželeti među nama.

Oko 7 časova otvorena je majstorska konferencija (prisutni samo majstori, a ne šegrti i kalfe), na koju smo imali čast biti pozvani moj saputnik brat D. B. (Dimitrije Biba) i ja. Rešavano je o unapređenjima i novoprijavljenim kandidatima. Bilo je reči o unapređenju petoro šestoro učenika i pomoćnika. Vrlo je karakteristično, da je za dvojicu njih doneseno rešenje, da za njihovo unapređenje počekaju još neko vreme. A za ostale (koji su uzgred rečeno iz najboljih slojeva društva), rešeno je, da se postupi dalje po konstituciji.

Oko 8 časova otvoren je rad na učeničkom stupnju (prisustvuju mu svi, majstori, kalfe i šegrti) po ritualu. Na ovaj rad došli su i članovi lože »Vrhovac« korporativno.

Masoni kane osnovati stranku

Posle uobičajenih pozdrava i utvrđenog dnevnog rada bile su i ove tri interesantne stvari na rešavanju:

a) čitan je jedan opširan i zanimljiv izveštaj o putovanju jednog brata (R. Valdec) u Ameriku;

b) čitan je izveštaj o antialkoholnoj izložbi, koju sam gore napomenuo, i

c) *tretiran je na posletku predlog, koji je potekao iz sredine lože, da se inicijativom zagrebačke braće organizuje jedna nova politička stranka, u koju bi ušli svi kulturni, dakle i nemasonski elementi, a čija bi deviza bila: jedinstvo Hrvata i Srba.* U toj svrsi doneseno je načelno rešenje, da se o toj ideji upoznamo i mi u Beogradu, *i da se umolimo za moralnu i eventualno materijalnu (!) potporu.* Docnije, kad bi stvar ušla u detaljniju raspravu, *rešavalo bi se i o pokretanju jednoga dnevnika kao službenog organa strankinog.* U njemu bi bile zastupljene sve rubrike za političke, privredne, prosvetne, trgovačke, umetničke i sociološke poslove. Na čelu ovoga lista stajao bi jedan vrlo ugledan brat (dr. P. = Potočnjak Franko) a opstanak lista naslanjao bi se isključivo na pomoć iz naroda. Pokrećući ovo pitanje braća iz Zagreba misle, da se njime ne greše ni o konstituciju, ni o zavetne ideje Savezove. Isto, kao što i sada sva braća imaju potpuno pravo u samoopredeljivanju pri političkim pogledima u društvu, ostaće im i na ovaj način to pravo neokrnjeno: samo će svi zajednički boriti se protivu sveg onog, što je nemoralno i očigledno štetno po narod. A kad sam ih ja zapitao, *da li bi prethodno izašli javno s jednim programom, i da li su uopšte spremni, na slučaj uspeha, da pođu i korak dalje, a naime da uđu i u opštinu, i u sabor,* odgovorili su mi *pozitivno. Čak veruju, da će to nastupiti neminovno.* Narod je, vele, od silnih trzavica u zemlji toliko zasićen dojakošnjim režimima, da jedva čeka poštene i iskusne vođe, pa da listom pođe za njima.

Ja nisam bio ovlašćen, pa prema tome nisam ni mogao ništa u prilog ovog pitanja reći na račun moje braće Srba u Beogradu, ali sam dao reč, da ću o tome iscrpno podneti referat na jednom od prvih radova naših.

Najzad je pao predlog koji istina nije nov, ali koji bi mogao neposredno da bude od blagodetnih posledica po našu decu. Predloženo je naime da se, po primeru braće u Švajcarskoj i Njemačkoj, *zavede i kod nas običaj za vaspitanje hrvatsko-srpske dece putem razmene. Dakle bi naprimer jedan brat iz Zagreba ili iz kog drugog mesta poslao k nama u Beograd svoga sina ili kćer na obrazovanje, dotle bismo mi odovud mogli slati našu decu u Zagreb, Osek, Fijumu (!), i t. d. u istom cilju.* Na ovaj bi način došla naša deca do šireg obrazovanja, a pri tom bismo se preko te dece mnogo bliže i intimnije upoznali jedno s drugim.

Posle ovoga rada priređen je bratski obed u samom Domu. U prizemlju postoji trpezarija isto tako velika kao i radionica. Za obed se stara jedan brat koji, zajedno sa svojom domaćicom i ćerkom, poslužuje braću pri obedu. Učinjeni trošak oko jela i pića podeli se na onoliko braće, koliko je prisutno; a napomenuti brat za tu uslugu ima ogrev, osvetlenje i stan, uz plaćanje vrlo malene kirije.

Za vreme obeda ređale su se po običaju bratske zdravice. Prvo govorio je brat dr. M. (Mihalić) pa onda naš brat B. (Biba) i najzad brat P. (Plavšić).

Nisam u stanju izneti detalje obih zdravica, ali mogu reći samo toliko, *da je kroz sve njih provejavala jedna čista i neusiljena bratska ljubav, da su se veličali najnoviji uspesi Srbijini i da se bez uvijanja isticalo jedinstvo Hrvata i Srba.*

Kao što je brat V. T. (Veljko Tomić) u svom govoru na radu istakao bio, da su pobede srpske vojske na Kumanovu i pod Bitoljem — pobede svega jugoslovenstva, i da uspeh Srbijin u Staroj Srbiji i Maćedoniji — znači i uspeh Hrvata i Srba u Trojednici, tako je isto i brat D. P. (Dušan Plavšić) u svojoj zdravici pri beloj trpezi, upućenoj Srpskoj masoneriji, komparisao nekad usamljenu ložu »Pobratim« u Beogradu s isto takom jedinicom ložom »Ljubavi bližnjega« u Zagrebu. Poredio ih je kao dva dobra druga koji su se naticali u radu i učenju. Ali je docnije onaj prvi (a to je po besednikovom mišljenju »Pobratim«), odmakao mnogo dalje u uspehu, i već posle kraćeg vremena *pretopio se iz običnog druga u pravog amerikanskog »strica«, na čiju pomoć obično potrebita čeljad jedne porodice čeznjivo pogledaju.*

Međutim, sad se već ne bi moglo uzeti ni tako, uveravao je dalje brat P. *Hrvatski slobodni zidari gledaju danas u sređenoj i obezbeđenoj masoneriji Srbijinoj — ne svoga druga, niti amerikanskog strica, već svoga pravoga oca, koji treba da ih pomogne, da ih rukovodi, da ih zaštiti i da ih sve prikupi pod jedan krov.*

Meni je neobično žao, što nisam bio u stanju da više utuvim i potpunije prikažem pomenute zdravice naše braće Hrvata, ali jedno ipak mogu da istaknem, a to je da se kroz ovo htelo u glavnom reći: da je napredak i opstanak Srbijin napredak i opstanak svega hrvatskoga naroda, kao i celog jugoslavenstva.

Na završetku mogu još da saopštim braći, da se u Zagrebu najozbiljnije radi na tome, da slobodni zidari u Hrvatskoj dođu do svoje provincijalne velike

lože i da je u izgledu da ću im se uskoro taj san ostvariti. *Oni su doduše hteli i molili, da sve svoje radionice u Hrvatskoj (kojih za sada već ima tri) stave pod zaštitu Vrhovnog saveta Srbije: no kad im je iz Pešte objašnjeno da je vazda razloga, koji tome stoje na putu, odustali su od ove svoje namere.*

Pri polasku mom u Beograd ispraćen sam od sestara i braće najljubaznije. J. A.« (Jova Aleksijević).

Zasluge masona za narodno jedinstvo

»Neimar« (br. 1—3, g. 1914. str. 51) komentira ove uske veze između hrvatske i srpske masonerije ovim riječima:

»... mi živimo u dubokom uverenju, da je iz ovog našeg boravka u Zagrebu očevidna korist po obostrane interese, jer zbližavanju hrvatskih i srpskih masona sleduje i zbližavanje celokupnog srpstva i hrvatstva. Oni istorijski argumenti, koje je kuražni brat dr. H. H. (Hinko Hinković) prilikom »veleizdajničke parnice« onako odlučno istakao o srpstvu i njegovoj prošlosti u Hrvatskoj, plod je toga zbližavanja. *Ono, što je stvorilo u Hrvatskoj tešnju ljubav između Srba i Hrvata, i načinilo onako jak bedem protivu zajedničkih neprijatelja, delo je srpskih i hrvatskih slobodnih zidara.* A ono, što je za vreme pomenute svečanosti u Zagrebu izmenjano u govorimo između hrvatskih i srpskih masona, poslužiće kao plodno seme na zajedničkoj njivi njihovoj ...«

Informacije Jove Aleksijevića potvrđuje i sam designirani glavni urednik namjeravanog masonskog lista dr. Franko Potočnjak, koji u svojoj knjizi »Iz emigracije II.« (str. 10.) piše:

Druga „oltarska slika“, na kojoj su prikazani tobožnji preteče i ideolozi masonerije i neki masonski velikani. (Opis u prošlom svesku.)

»Tokom potonjih mjeseci pred rat bilo je pošlo za rukom *angažovati jednu solidnu (sic!) organizaciju* (t. j. masoneriju) za sistematičan, ustrajan i smišljen narodni rad. Pošlo se za tim, *da se po svim krajevima narodne naše jedinice, dakle posvuda, gdje žive Hrvati i Slovenci*, provedu organizacije, kojima bi bilo zadaćom i svrhom, da pomažu, dižu, podržavaju, unapređuju i usavršuju rad na poljima kulturnom, ekonomskom, trgovinskom i dr. Narodno-politički rad imao je, obzirom na prilike monarhije, a i drugih zemalja, iako podijeljeno i rastavljeno u

silama, sredstvima i načinima, voditi k jednom i istom cilju... U izvedbi te zadaće veliku bi ulogu igrao list, zasnovan na najširoj bazi nacionalističkoj, nepristupan bilo kakim posebnim i proračunanim interesima bilo koterijskim, bilo ličnim, nezavisan od svakoga upliva. Licem na dan Ivana Krstitelja (krsna slava masonerije!) bilo je definitivno odlučeno da stupi u akciju, za koju su neke predradnje bile već i započete. U tu akciju u velike sam lično ulazio.

Rat je zadao svemu tome smrtni udarac.«

Tom prilikom bit će zanimivo spomenuti, kako je u »Srbobranu« Svetozar Pribićević zauzeo stanovište prema takvoj stranci, koja bi se stavila na stanovište potpune unifikacije Hrvata i Srba. Pribićević je tada pisao:

»Niko ne može osporiti, da u današnjem srpskom i hrvatskom društvu žive dvije narodne svijesti, jedna srpska a druga hrvatska. Toga fakta ne može preskočiti nikakva fantazija, niti ga može oboriti politička dogmatika. Ideja narodnog jedinstva uostalom ne zahtijeva baš, kao što »Pokret« misli, niveliranje svih razlika u srpskom i hrvatskom narodu i stvaranje novog srpsko-hrvatskog tipa, koji bi apsorbirao u sebi sve, što se zove srpskim i hrvatskim imenom. Pitanje jedinstva može se sasvim lijepo riješiti i na osnovi autonomije pojedinih narodnih teritorija.« (Dr. Živko Bertić, »Hrvatska politika« str. 32.)

Dobre veze i sa Madžarima

U knjizi dra Bojničića, u kojoj je zabilježen svaki pa i manji događaj u loži, nema ni pojma o ovom posjetu srpskih masona braći »Ljubavi bližnjega« i o zaključku glede osnivanja lista i političke stranke.

Naprotiv ima zabilježeno, da je 5. travnja 1914. održan svečani rad u počast braće iz lože »Berzsenyi« u Kaposvaru, koji su u velikom broju došli zagrebačkoj braći u posjet. Gostima je održao predavanje br. dr. Liebermann o programu i zadaći lože »Ljubavi bližnjega«, dok je pri bijeloj trpezi br. dr. Bojničić održao govor na madžarskom jeziku o odnosima Madžara i Hrvata. Govor je pobudio pažnju kod madžarske braće, što znači, da im nije bio neprijatan. *Tako su masoni imali lijepo lice i za braću iz Srbije i za braću iz Ugarske. Umiljato janje dvije majke sisa...*

Ložin Ljetopisac još izvješćuje, da su g. 1913. osnovali svoju masonsku »Pučku zadrugu za štednju i predujam« (glavni osnivač Adolf Rosenfeld) i da su podupirali »ABC klub za pobijanje analfabetizma« te da su zaključili osnovati socijalni muzej (kasnije »Sociološko društvo«. — O tom u daljnim svescima!)

Masonerija i sarajevski atentat

III

U tim pripremama za osnutak novoga lista i u snatrenju, kako će preko jedne slobodoumne stranke doći na vlast u Hrvatskoj, omela je braći »masonske ferije« jedna »strahovita vijest«, kako izvješćuje dr. Bojničić (str. 97), koji vjerno reproducira tadašnje duševno raspoloženje svoje braće. »U Sarajevu je drska zločinačka ruka prekinula nit života najprejasnijeg gospodina nadvojvode-prijestolonasljednika Franje Ferdinanda i njegove jasne supruge Sofije vojvotkinje od Hohenburga. Ovaj nesretni slučaj dao nam je povoda za izvanredni rad 6. srpnja 1914. Loža je na tom radu stvorila jednoglasni zaključak, kojim je strahoviti zločin najodlučnije osuđen, kako se to samo po sebi razumije.«

»Kako je poznato, nastavlja masonski kroničar, kasnije su neprijatelji masonerije opetovano pokušavali, da sarajevski zločin natovare na leđa slobodnim zidarima. Da, branitelj ubojica, neki dr. Premužić, *nije se žacao da prilikom sudske rasprave ustvrdi, da je onda 19. godišnji ubojica slobodni zidar.* Što treba misliti o ovim glupim tvrdnjama, nije potrebno tumačiti našoj braći. Ipak moramo to istaći, da je upravo *jedan od naše braće* bio, koji je nakon prvog neuspjelog atentata htio skloniti nadvojvodu na povratak, dok je jedan general (Potiorek) ustrajao na daljni put, čime je upravo omogućen zločin.«

Da protumačimo, na kome je krivnja, što su slobodni zidari okrivljeni da su upleteni u atentat na Franju Ferdinanda, donijet ćemo izvadak iz predavanja beogradskog masona dra Vasilja Popovića u Beogradu (»Politika« i »Vreme« od 21. II. 1932.) On iznosi:

Glavna saopćenja o masoneriji potekla su od Čabrinovića. Branitelj dr. Premužić postavio je Čabrinoviću pitanje i to iznenada, da li je deista ili ateista.

— A jeste li slobodni zidar? — upitao ga je dr. Premužić.

— To ne mogu reći, — odgovorio je Čabrinović.

— Ćutanje znači priznanje, — zaključuje branitelj.

Čabrinović je priznao, da su Tankosić i Ciganović slobodni zidari, ali da je on to saznao tek pošto se odlučio na atentat. Iza toga je dodao, kako je doznao, da je neki Tankosićev prijatelj, slobodni zidar, putovao u Peštu, Rusiju i Francusku radi razgovora sa tamošnjim masonima o atentatu, koji se spremao. Princip je kazao, da je taj tajanstveni putnik bio teolog Kazimirović.

Dr. Vasilj Popović zaključuje:

»Atentatori su prihvatili ubačenu tezu o odgovornosti slobodnih zidara, a ta je teza istragu skretala od puta, koji je obilježen od strane austrijskih vlasti. Njima nije bilo neprijatno, da pođe drugim putem, nego što je oni, koji je Austrija željela.

Dr. Radovan N. Kazimirović, profesor teologije, u »Politici« od 26. II. 1932. dao je izjavu, da je laž izmišljena od austrijskih klerikalnih krugova, da je on mason i da je kao takav umiješan u atentat na austrijskog prijestolonasljednika. U Pariz i Moskvu

g. 1913. nije putovao, nego samo u Prag, ali ne radi pripremanja za atentat, već radi sasvim drugih poslova.

Masoni se brane

Za vrijeme rata i iza rata upravo na temelju izjava Čabrinovića i Principa napadana je srpska masonerija, od »profesora Pharosa«, berlinskog profesora Kohlera, bečkog profesora dra Wichtla i miss Edith Durham, da je upletena u sarajevski atentat. Tim povodom je Velika loža Srba, Hrvata i Slovenaca »Jugoslavija« u Beogradu bila prisiljena da dade izjavu na francuskom jeziku namijenjenu svjetskoj masoneriji, da »nijedan mason ni masonska radionica naše zemlje nije imala nikakva udjela ni kod priprava, ako ih je bilo, ni kod umorstava nadvojvode Franje Ferdinanda.«

Međutim u jednom članku iza rata ustvrdio je mason dr. Oskar Tartaglia, da je Voja Tankosić bio slobodni zidar, što su odmah prihvatili i glavni masonski publicisti Lennhoff (Löwy) i Possner kao i londonski »Times«. Radi te tvrdnje dobio je dr. Tartaglia ukor od saveznog vijeća Velike lože »Jugoslavija« g. 1930. pošto je tadašnji zastupnik velikog majstora i sadašnji veliki majstor Dušan Miličević izjavio, da Tankosić nikada nije bio mason.

Zato je 3. ožujka 1930. izašlo saopćenje Velike Lože »Jugoslavije« svim velikim ložama svijeta, u kojem se u vezi s izjavom od g. 1922. Savezno vijeće Velike Lože »Jugoslavije« »nalazi pobuđeno, da ponavljajući gornju izjavu, utvrdi još i tu činjenicu, da major Voja Tankosić nije nikada, ni jednog dana, bio slobodni zidar, niti je ikad i pokušavao, da bude primljen u koju od srpskih loža.«

Masonski „barba" Adolfo Mihalić, sa pregačom i ostalim masonskim znakovima.

Na taj je način masonerija likvidirala tvrdnju, koju su ubacili protiv nje sarajevski atentatori.

Masoni dijele poklonjeno mlijeko

Zagrebačke masone, koji se još uvijek nijesu bili snašli od teškog udarca uslijed strahovitog zločina u Sarajevu, zatekao je svjetski rat. Politička vlast obustavila je uslijed rata svako djelovanje društava. Me-

đutim masoni su znali tome doskočiti. Oni su se sjetili, da je njihovo društvo i humanitarno i da bi se pod formom pomoći bližnjemu moglo nastaviti djelovanje lože. Dozvolom policije sastali su se i zaključili, da će odsada pružati pomoć siromašnima i tako »utirati suze bijednicima«. *Poveli su akciju oko diobe najnužnije hrane siromašnima, ali tako, da su od tadašnjeg bana baruna dra Skerlecza pomoću svojih visokih veza i zbog svojih notornih homagijalnih i lojalnih osjećaja dobili od zemaljskog dobra Božjakovine dnevno 100 litara mlijeka, dakako besplatno, i da su onda to mlijeko s nešto kruha i krumpira »velikodušno« dijelili siromašnom pučanstvu.* Masoni su bili vrlo ponosni na svoje dobro i plemenito srce, a masonski kroničar dr. Bojničić emfantično ističe, kako je loža bila prvo društvo, koje je na ovakav način pomagalo bližnjega. Doista to je bio unicum u humanitarnosti. Katolička karitativnost drukčije pomaže.

Dok je drugim društvima bilo obustavljeno djelovanje, loža je dobila od policije dozvolu, da može nesmetano nastaviti rad. Sredinom godine umro je dugogodišnji stolni meštar (starješina) lože »Ljubav bližnjega« Slavoljub Bulvan. Na njegovo mjesto izabran je stolnim meštrom dr. Adolf Rosenfeld, direktor Hrvatske komercijalne banke. Iza toga je loža držala svečani rad, na kojem je novi stolni meštar instaliran. U ime Simboličke velike lože Ugarske prisustvovao je radu zamjenik velikog meštra dr. Jönö Csukassy. U prosincu slavio je br. dr. Ivan Bojničić 25. godišnji masonski jubilej. Slavi u loži prisustvovali su opet dr. Csukassy, zatim izaslanici loža: »Korvin Matyas«, »Marczius«, »Budnost« i »Sirius«. Tom prilikom jubilarac je izabran za počasnog člana loža »Ljubav bližnjega« i »Korvin Matyas«.

»23. studenoga 1916. — izvješćuje masonski ljetopisac (str. 103.) — imala je loža izvanredan žalobni rad, posvećen isključivo uspomeni na našeg umrlog vladara Njegovog cesarskog i apostolskog kraljevskog veličanstva Franje Josipa I. Jednoglasno je zaključeno, da se dade izražaja osjećajima najdublje žalosti nad smrću sijedoga monarha i da se o tome izvijesti velika loža. Na to je visokom pokojniku iskazana zadnja počast na masonski način. Loža je zaključila, da će držati tromjesečnu korotu.

Sijedi vladar, koji je do zadnjeg daha smatrao za svoju zadaću najstrože ispunjavanje dužnosti i kome je uvijek ležalo na srcu dobro svojih naroda, morao je pod svoje stare dane doživjeti krvavi svjetski rat. U svoje se vrijeme On uspeo na prijestolje svojih otaca, koje se tada drmalo, a kroz čitav život pratili su ga teški udarci sudbine, ali on je stajao neustrašiv kao hrid na uzburkanom moru, dok mu napokon opet usred ratnog meteža nije ispalo žezlo iz umornih ruku i preselio se u vječni istok. Neka plemenitom i nezaboravnom Gospodaru barem sada bude namijenjen vječni mir! Slava njegovoj uspomeni!«

Masoni se ljute!

Tajna masonska družba u Beogradu izdaje list, koji je po svome naslovu posvemašnja opreka masoneriji kojoj je glavna oznaka, da radi i postoji. Taj list zove se »J a v n o s t«. Kako je poznato masoni su bili najbolja potpora režima JNS, kao i strahovlade Jeftića, Velje Popovića i različitih Pofova. Radi svega toga se masoni boje opravdanog narodnog gnjeva. Da bi izbjegli narodnom sudu sada oni izdaju »Javnost«,

kojoj je cilj prikazati masone kao protivnike svakoga nasilja, kao odane pobornike demokracije i svih sloboština. Drugi im je cilj udarati na hrvatski narodni pokret i na tobožnji »klerikalizam«, u Hrvatskoj.

Dakako, da se gospodi nimalo ne sviđa »M o s k« i naša odvažna borba protiv masonske mračne družbe. Ali mjesto, da skinu krabulju, da izađu otvoreno pred javnost i da se brane, ako smatraju, da je o njima nešto krivo izneseno, oni šute o sadržaju brošura »Mosk« (jer znadu da bi izvukli tanji kraj) pa se bave samo jednim reklamnim prospektom »Mosk«. Pa i tada to rade anonimno. Nemajući boljih razloga zgražaju se, kako je taj prospekt »vulgaran«. Ta vulgarnost se sastoji u tome što smo im odrešito kazali ono što o njima misli čitava poštena hrvatska javnost.

Mi gospodi oko »Javnosti« poručujemo, da ih se nismo bojali kad su nam Uzunović i Jeftić plijenili brošure pa ih se ne bojimo ni sada. Mi ćemo nastaviti bezobzirnim raskrinkavanjem njihove zlokobne akcije, jer smo uvjereni da je to naša dužnost i da time služimo svome hrvatskom narodu, koji je masonerija izdavala na svakom koraku.

Novo!

Jubilarno izdanje „Zbora duho

FILOZOFIJA I

Životno djelo Dra Stjepana Zimmermanna

Ove se godine navršuje stotinu godina otkako „ZBOR DUHOVNE MLADEŽI ZAGREBAČKE“ svojim književnim radom nastoji da u hrvatskom narodu podigne religijsku kulturu. „Zbor“ će taj časni jubilej svečano proslaviti. Kao jubilarni prilog stogodišnjeg rada izdaje knjigu našeg suvremenog i uvaženog filozofa i sveučilišnog profesora, Dra Stjepana Zimmermanna pod naslovom:

„FILOZOFIJA I RELIGIJA“

Filozofijske istine o Bogu i o čovjeku; razumni temelj vjere.

Ovim bi se djelom ponosili i veći narodi nego smo mi Hrvati. To je knjiga kakove do sada nismo imali. Rješava najvažnije filozofijske probleme, koji zanimaju svakog misaonog čovjeka. Pisana je sa mnogo spreme, što nam jamče mnoge dosadašnje autorove stvari na polju filozofije. Ma da piše s puno žara, pisac se ipak odnosi prema svemu kritički. Iznio je nauku savremenih filozofa o religijskom problemu, ali sve ih je iza toga podvrgao strogoj znanstvenoj kritici. Svrhu djela, kaže sam autor: „Želio bih ovom knjigom obraniti najveću filozofijsku istinu: da smisao životu daje samo religija.“

Knjiga izlazi iz štampe krajem mjeseca veljače; opsiže 400 stranica; oprema najmodernija; naslovna stranica u dvije boje; natpis umjetnički; uvez posebno fini.

Cijene: broširana Din 55.—, vezana Din 70.—.

Đaci imaju znatan popust!

Naručbe i novac šalju se na adresu:

„ZBOR DUHOVNE MLADEŽI“ ZAGREB, Kaptol 29.

Broj ček. računa 32145

Povjerenici i pretplatnici „MOSK-A“ ako naruče knjigu preko uprave MOSK-A; imaju posebni popust!